

VYTAUTUI JANČIAUSKUI ATMINTI

Vytautas Pranciškus Jančiauskas gimė 1934 m. sausio 1 d. Normančių kaime (Joniškio r.). Ūkininkų Pranciškos ir Juozapo Jančiauskų šeimoje jis buvo trečias vaikas.

V. Jančiauskas mokėsi Joniškio rajono Vaidminių kaimo pradžios mokykloje, kur baigė keturias klases. Vėliau mokėsi Endriškių vidurinėje mokykloje. Kai atėjo laikas stoti į komjaunimą, Vytautas griežtai atsisakė. Mokyklos direktorius Augustas Rozenbergas už tai ėmė Vytautą terorizuoti: išskuto jam plaukuose kryžių, uždraudė kartu su kitais moksleiviais vykti į ekskursijas, atėmė iš jo gerus batus ir atidavė juos kitam berniukui - komjaunuoliui.

Tuo metu Vytautas tarp moksleivių platino laikraštėlį "Laisvės varpas". Vėliau, gyvendamas Šiauliuose, dirbo mėsos kombinate dailininku ir neakivaizdžiai mokėsi dailės universitete Maskvoje. Už religinės tematikos paveikslą "Kristus Alyvų darželyje" V. Jančiauskas buvo pašalintas iš darbo, o jo bute atlikta krata. Kratos kartojosi ir vėliau. Kadangi Lietuvoje negalėjo gauti darbo, išvyko gyventi į Kaliningradą ir ten įsidarbino dramos teatre dailininku. Teatre organizavo lietuvių sueigą. Už tai vietiniai banditai jį sumušė. Už sueigos organizavimą buvo teisiamas "draugiškame teisme".

Atvažiuavęs gyventi į Vilnių įsidarbino Jaunimo teatre dailininku. Vėliau dirbo dailininku dekoratoriumi "Lėlės" ir Akademiniam dramos teatruose.

V. Jančiauskas nebuvo Lietuvos laisvės lygos narys, tačiau pirmajame viešame LLL antisovietiniame protesto mitinge 1987 m. rugpjūčio 23 d. Vilniuje, prie poeto Adomo Mickevičiaus paminklo, pasakė labai drąsiai ir įsimintiną kalbą. Vytautas Jančiauskas šiame mitinge kalbėjo: "Visi Lietuvos pavergėjai šaukdavo, kad atėję mūsų išvaduoti. "Vadavo" mus kryžiuočiai, rusų caras, Vokietijos kaizeris, Stalinas, Hitleris ir vėl Stalinas. Jeigu dar vienas toks "išvadavimas", teliks tik geografinė Lietuvos sąvoka... Naktimis dundėjo vagonai į Sibirą, Uralą, Kazachstaną prikimšti lietuviškų artojų, jų senučių tėvų ir mažamečių vaikų. Nusimeskime baimės skraistę, tiek metų slėgusią mūsų dvasią. Pasijuskime visaverčiais žmonėmis! Mes gyvename savo Tėvynėje, savo žemėje, todėl mums nėra ko bijoti. (...) Tiek Jaltos, tiek ir Potsdamo konferencijoje nebuvo kalbama apie Pabaltijo likimą. Tarsi iš viso neegzistavo trys Tautų Sąjungos narės. Helsinkio konferencijoje 35 pasaulio šalių valdovai elgėsi taip, tarytum Europoj nebūtų pavergtų tautų. (...) Negaliu nekalbėti apie Afganistaną. Gėda rusų imperialistams, apsikaišusiems balandžio plunksnomis, kruvinu kalaviju plečiantiems imperijos sienas". Už šią kalbą KGB jam atkeršijo: čekistai jį pagrobė, žiauriai sumušė ir be sąmonės paliko tysoti miške. Grįžęs namo kreipėsi į gydytoją. V. Jančiauskui buvo sulaužyti du šonkauliai, jis visą savaitę spjaudė krauju. Sveikatos būklė aprašyta ligos istorijoje, kuri po kiek laiko buvo sunaikinta.

LKP CK laikraštyje "Tiesa" rugsėjo 3 d. išspausdintas kagėbistų parašytas straipsnis "Gailiuosi padaręs klaidą" su Vytauto Jančiausko parašu, nors tokio pasigailėjimo jis nerašė. Kitą dieną šią niekingą klastotę perspausdino ir kiti sovietinės Lietuvos laikraščiai.

1988 m. Vasario 16-osios išvakarėse V. Jančiauskas išėjo iš namų ir dingo. Šeima apie jį nieko nežinojo tris paras. Iš KGB rūmų rūsių sugrįžo sumuštu veidu, nuskusta galva. Papasakojo, kad jam čekistai užmovė ant galvos maišą, nuvežė į kažkokius požemius ir ten laikė tamsoje. Trečią dieną jį sumušė, nuskuto galvą ir paleido.

Akademiniam dramos teatre buvo sukviestas "draugiškas teismas", kuriame V. Jančiauskas buvo svarstomas. Jis buvo iškviestas į KGB pas tardytoją ir ten išlaikytas visą dieną. Po visų išgyvenimų ir KGB fizinio smurto jo sveikata labai pablogėjo ir 1991 m. spalio 27 d. Vytautas Jančiauskas mirė.

Lietuvos Respublikos teisėsaugos institucijos nepatraukė baudžiamojon atsakomybėn V. Jančiauską kankinusių ir terorizavusių kagėbistų. Nepriklausoma Lietuvos Respublika lig šiol niekaip neįvertino pasipriešinimo sovietinei okupacijai dalyvio V. Jančiausko veiklos ir pasišventimo.

TSKP CK Generaliniam Sekretoriui MICHAILUI GORBAČIOVUI

Š. m. liepos 9 ar 10 d. sužinojau iš vieno pažįstamo, kad 48-ųjų Molotovo-Ribentropo pakto metinių proga Vilniuje, prie Adomo Mickevičiaus paminklo, įvyks Stalino bei Hitlerio aukų pagerbimas. Kaip žmogus ir lietuvis abiem diktatoriams turėjau dideles sąskaitas, kurių iki šiol neapmokėjau Stalino ir Hitlerio valdžios paveldėtojais Sovietų Sąjungoje ir Vokietijoje... Tiesa, hitlerinė valstybinė mašina buvo iš esmės

sugriauta, tačiau bent Lietuvai padarytos skriaudos neatitaisytos. O stalininė iki šiol tebesisuka, nors molocho apetitas jau gerokai sumažėjęs...

Praėjusių metų pabaigoje pradėjau tikėti, kad Jūs, Generalini Sekretoriau, nuoširdžiai galvojate sugriauti tą stalininę mašiną. Ne kartą dėkoju Dievui, kad Jis pasiuntė Rusijai tokį valstybinį veikėją, kurio ji per visą savo istoriją nėra turėjusi. Džiaugiasi, kad Jūsų paskelbta persitvarkymo, demokratijos ir viešumo kampanija, mūsų literatūrologo Vytauto Kubiliaus žodžiais, "panaikino draudimo ženklus", išskaltus virš tamsių realybės gatvigių.

Dideles viltis žadino rusų rašytojų stambioji proza, publicistika. Deja, mano rožinę viltį šaltu dušu apipylė Alfonsas Bieliauskas savo romanu "Vilniaus kalneliai". Dvaro poetų laikai jau seniai praėjo, tačiau jų dvasia tebeplevena virš mano Lietuvos... Jeigu tokį pseudoistorinį romaną kas nors būtų išdrįsęs Maskvoje išleisti, jo autorių "Pamiat" nariai būtų supuvusiais kiaušiniiais užmėtę. O Lietuvoje jo butelio draugas šlovės himnus traukia.

Kaip tik tuo metu buvau susipažinęs su dar balandžio mėn. įvykusio Lietuvos rašytojų sąjungos valdybos plenumo pranešimais ir diskusijomis. Oratoriai lyg išdildė minėto romano sukeltą slogią nuotaiką, bet kartu sukėlė nerimą dėl daugelio problemų.

Dar kartą išgirdau, kad mes, lietuviai, esame senos universitetinės kultūros kraštas, kuriame daug dvasinių vertybių sukurta lotynų, lenkų, baltarusių, vokiečių ir kitomis kalbomis. Ne tik lietuvių literatūra, bet ir tekstai kitomis kalbomis, sukurti XIV–XVIII amžiuje, buvo užrašyti anomis kalbomis, o mažiausiai - lietuviškai. Tačiau iki šiol ši literatūra neišversta į lietuvių kalbą, neprieinama net mūsų inteligentijai. Tačiau prelegentai neatsakė į klausimą, kas dėl to kaltas. Tuo tarpu aš žinojau tokios padėties kaltininkus. Tai Stalinas su Hitleriu!

Poetas Justinas Marcinkevičius kalbėjo: "Kada nepaisoma istorinės tiesos, kada ji nutyliama, apeinama - tenka griebtis istorijos ir literatūros paminklų "ideologinio valymo". Šitaip kas nors "paslepama" nuo mūsų akių - užtinkuojama, išimama. Šitaip mes leidžiam sutrumpintą Maironį, pusę Kudirkos, dalį Pietario, kažkiek Vaižganto, Krėvės ir t.t.". Tai mūsų literatūros klasikai, kūrę iš esmės spaudos draudimo gadynėje (1865-1904). Jums turbūt nežinoma, kad bent naujaisiais amžiais Europoje Lietuva buvo vienintelė šalis, kurioje caras buvo uždraudęs lietuvių kalbą. Poetas neatsako į klausimą, kas dėl to kaltas, kad iki šiol neišleista pirmoji lietuvių parašyta Lietuvos istorija. Ir sovietiniais laikais neišleistas pirmas lietuvių istorinis romanas, neleidžiami pirmojo Lietuvos satyriko V.Kudirkos raštai.

Rusų inteligentai teisingai piktinasi, kad iki šiol papildomai nebuvo leidžiami istorikų Karamzino, Kliučevskio ir Solovjovo veikalai. Bet ką jie pasakytų, jeigu būtų uždraustas, pvz., Gogolis ar Ščedrinai? O mums Maironis, kas rusams Puškinas!

J.Marcinkevičius palietė skaudžią problemą: "Reikia kalbėti apie carinę nutautinimo politiką, apie rašto draudimą, lietuviškų vaidinimų persekiojimą, kitas represijas (...). Kodėl kalbame apie tai puse lūpų, lyg varžydami, lyg jausdamiesi kalti, kad taip buvo?"

Į šiuos poeto klausimus aš kaip tik ir norėjau atsakyti prie A. Mickevičiaus paminklo...

Rašytojai dar kartą kėlė klausimą, kodėl 1945 m. buvo uždrausti buvusio hitlerinių konclagerių kankinio prof. Balio Sruogos literatūriniai prisiminimai "Dievų miškas", kurie šiandien pripažįstami esantys europinio lygio. Jie buvo išleisti tik po keliolikos metų, netekę tokio skaitytojų dėmesio, kokio būtų susilaukę. Prie A.Mickevičiaus paminklo norėjau paaiškinti, kad Stalino baimė uždraudė šią poeto prakaitu, ašaromis ir krauju parašytą knygą, bijota išsklaidyti sovietinės propagandos sukurtą politinį mitą, kad mes, lietuviai, buvome hitlerinių nusikaltėlių "bendrininkai".

Literatūrologas V.Kubilius kalbėjo apie 40-ies lietuviškų romanų seriją nuo V.Pietario iki J.Pilyponio. Prelegentas priminė, kad analogiškas projektas buvo sudarytas prieš 20 metų, bet neįgyvendintas. Mokslininkas neslėpė, kad jį "ima baimė, kad ir šitais persitvarkymo laikais panašūs sumanymai nepasibaigtų gražių projektų sudarinėjimu ir jų padėjimu į stalčius vėl sekantiems 15-20 metų". Nuėjęs prie A.Mickevičiaus paminklo norėjau drauge su savo bendraminčiais įkvėpti mokslininkui tikėjimą, kad šį projektą mes padėsime realizuoti...

Literatūrologė V.Daujotytė paskelbė šurpų faktą, kad šiemet pirmi metai, kai "lituanistų skaičius yra mažesnis už rusistų..." Kodėl?

Iš plenumo medžiagos sužinojau, kad nebeverčiama į lietuvių kalbą hitlerininkų persekioto Vydūno, gyvenusio Mažojoje Lietuvoje (dab. Kaliningrado sritis) knyga "Vokiečių ir lietuvių santykiai per septynis šimtmečius". Knyga be jokių užuolankų smerkia vokiškojo ekspansionizmo politiką Lietuvos atžvilgiu. Kodėl ši knyga galėjo būti išleista kruvinais Hitlerio laikais, tačiau jos autorius beveik nenukentėjo? Kodėl ji šiandien neišversta į lietuvių, rusų kalbas ir neišleista?

Tik iš literatūrologo A.Zalatoriaus sužinojau, kad šveicarų kalbininkas, Pensilvanijos universiteto prof.

Alfredas Sennas organizavo komitetą, kuris turėjo paruošti pasiūlymą pristatyti Vinčą Krėvę Nobelio literatūrinei premijai gauti. O kodėl šiandien Lietuvoje nesteigiamas toks komitetas? Kodėl mūsų vidurinėse mokyklose nedėstoma Lietuvos istorija? Kodėl delsiama atlietuvinti senų Lietuvos miestų gatvių pavadinimus?

Į šiuos ir panašius klausimus tikėjau surasti atsakymą prie A.Mickevičiaus paminklo. O kur kitur? Apie tai ne tik spaudoje, bet ir mokslinėje literatūroje tylima...

Dar ne taip seniai staliniečių sunaikinta 1950 m. Berijos agentų nukankinto poeto Kazio Jakubėno tėviškė. Sunaikintos arba baigia griūti daugelio žymių Lietuvos žmonių sodybos, istoriniai paminklai. Daugelis Lietuvos bažnyčių, turinčių didžiulę architektūrinę vertę, paverstos sandėliais, apleistos. Kas ir dėl to kaltas? Kas kaltas dėl tautos moralinio nuosmukio?!

Poetas Vytautas Mačernis tvirtino, kad mes esame "maža tauta su dideliu žodynu". Tačiau dažnai net aukštosios mokyklos dėstytojas kasdieninis lietuvių kalbos žodynas apima vos kelis šimtus žodžių, kurių žymios dalies 1944 m. į Čikagą išvykęs gyventi ir ten išsaugojęs gryną lietuvių kalbą tautietis nebesupranta...

Be abejo, galvoju pakalbėti ir dėl lietuvių kalbos statuso viešajame Vilniaus gyvenime. Kodėl, pavyzdžiui, paskambinęs į kokią nors įstaigą, negali lietuviškai susikalbėti? Kodėl už tai niekas tavęs neatsiprašo, o priešingai - neretai iškoneveikia...

Skaudi Lietuvos ekologinė padėtis buvo gvildinama š. m. "Pergalės" Nr. 3 ir kitur. Tačiau ir viešumo epochoje tabu lieka klausimas, kodėl iš Elektrėnų elektrinės kaminų kasdien tonomis išmetama siera nuodija Lietuvos fauną? Kodėl užsieniui pigiai parduodamos dujos, o ši elektrinė, nusižengiant projektui, kūrenama mazutu?

Norėjosi ten "išlieti dūšią" dėl Mažeikių naftos perdirbimo įmonės daromos žalos Lietuvos gamtai. O ypač dėl Ignalinos atominės jėgainės pavojaus visai Lietuvai.

Egzistuoja aksioma - kuo mažiau žinai, tuo viskas aiškiau atrodo. Tikrai mažai žinau. Nemačiau slaptų Molotovo-Ribentropo pakto protokolų. Tačiau man vis vien neaišku, kaip XX a. du diktatoriai išdrįso prekiauti ištisomis tautomis, valstybėmis? Ir kodėl beveik po 50 metų neištaisyta skriauda toms tautoms? Engelsas yra pasakęs, kad norvegai, kurie nepatyrė baudžios jungo, yra visai kito tipo žmonės. Nėra abejonės, kad ir mes, lietuviai, jeigu nebūtumėme tapę Stalino-Hitlerio sąmokslu aukomis, šiandien jaustumėmės visai kitaip.

Štai kodėl aš rugpjūčio 23 d. susimąsčiau prie A.Mickevičiaus paminklo. Gavęs galimybę kalbėti, pasinaudojau sovietinės lietuvių spaudos kvietimu "pirmiausia nusikratyti baimės ir prisitaikymo kompleksų. Naujas požiūris į pasaulį, tiesą, žmogų ir būtį turi dar surasti konkrečią formą".

Naujos formos ieškodamas, kalbėjau apie tai, kas iš tiesų per dešimtmečius susikaupė mano širdyje ir galvoje... Pasakojau apie lietuvių vežimą į Saksoniją bei Sibirą ir t.t. ir t.t.

Rugpjūčio 25 d. į Dramos teatrą, kur dirbu dailininku dekoratoriumi, prisistatė maždaug 30 metų amžiaus čekistas su juodais ūsiukais. Jis liepė kitą dieną 10 val. ateiti į susitikimą Cvirkos gatvėje prie siuivyklos. Apie tai liepė niekam nepasakoti, taip man bus geriau. Susitikimo vietoje manęs laukė tas čekistas, stovėjo automobilis "Žiguli", prie vairo sėdėjo vairuotojas, o ant užpakalinės sėdynės sėdėjo antrasis čekistas. Man atsisakius lipti į "Žigulius", jie jėga įgrūdo mane į mašiną ir sužeidė kaktą... Važiuojant čekistai klausinėjo, ar palaikau ryšius su užsieniu, ar renku žinias pagrindinei "Kronikai", ar dažnai susitikinėju su N.Sadūnaite, kas patarė kalbėti prie paminklo? Antrojo čekisto akcentas bylojo, kad jis ne lietuvis...

Negavę norimų atsakymų, kirto alkūne į pašonę, o paskui ėmė pūsti į veidą cigarečių dūmus, kratyti man už apykaklės pelenus, grasindami susidoroti... Po kurio laiko ūsočius skaudžiai primynė mano koją, o antrasis, apspjovęs kelią, grasino: "Mes tau Lietuvą parodysim!..."

Kai privažiavome Juodšilių mišką, liepė išlipti. Norėjau pažiūrėti į automašinos numerį, tačiau vienas iš čekistų smogė man į kepenis. Pargriuvus spyrė į pilvą: "Tai ką, eisi su davatkomis į demonstraciją, sakysi ten kalbas?" - šaipėsi ūsočius čekistas. Paaiškinau, kad TSRS konstitucija garantuoja žodžio laisvę ir už tai gavau iš antro čekisto kumštimi smūgį į paširdžius: "Visus liaudies priešus sutraiškysim. Mes čia norim išsiaiškinti, ar tu priešas, ar priešų sukklaidintas... Mes bijom, kad užsienio radijas neišpūstų, jog ir kultūros darbuotojai dalyvavo demonstracijoje. Mums svarbu išsiaiškinti tikruosius liaudies priešus ir juos neutralizuoti... Mes juos sutraiškysim kaip blakes. Jie dabar rengs ir rengs visokias sueigas. Reikia užbėgti įvykiams už akių. Taip padarysim, kad su jais niekas neišdrįs eiti į tas sueigas". Po to ėmė klausinėti, kokios aš noriu Lietuvos, kodėl man nepatinka rusai? Atsakiau, kad esu internacionalistas, bet nenoriu, kad Lietuvą valdytų antrieji sekretoriai, tokie Dybenkos, Mitkinai ir panašūs, nemokantys lietuviškai. Noriu, kad Lietuva būtų nepriklausoma kaip Suomija.

Už šiuos žodžius ūsorius spyrė man į pilvą, kai atsitiesiau, jis stūmė mane antrojo pusėn. Tas nuo savęs ūsočiui. Kai sukniubau, visi trys tarpusavyje kažką tarėsi. Sugrįžęs ūsočius įsakė niekam nepasakoti, kas

čia įvyko, net savo šeimai, nesikreipti į gydytojus, nes bus blogai visai mano šeimai, o aš - išvartytas iš darbo. Atsakaiu, kad mėginsiu emigruoti į užsienį. Tada abu čekistai vėl ėmė mane mušti... kol praradau sąmonę. Atgavęs sąmonę pamačiau, kad guliu vienas miške. Eiti neturėjau jėgų. Šliauždamas šiaip ne taip, jau po vidurnakčio pasiekiau kelią, kur mane paėmė pravažiuojanti automašina. Šeimai nieko nesakiau, visą naktį kankino stiprūs kepenų skausmai, ant pagalvės iš nosies ir gerklės pribėgo daug kraujo... Į gydytoją nesikreipiau, nes čekistai buvo prigrasinę neiti į polikliniką. Vargais negalais nuėjau į darbą, kur mane jau ieškojo direktorius Pranas Treinys. Jis paaiškino, kad mano dalyvavimas demonstracijoje labai užpykdė pirmąjį sekretorių Griškevičių ir sekretorių Šepetį. Direktorių buvo išsikvietę į CK ir prikaišiojo blogą kadrų auklėjimą. Direktorius liepė rašyti pasiaiškinimą dėl demonstracijos ir pasmerkti jos organizatorius. Kai jam papasakojau, kas praėjusią dieną man nutiko, liepė tylėti.

Užrakintas direktoriaus kabinete rašiau pasiaiškinimą. Direktorius nepasakė, kad tai, ką parašysiu, be mano žinios bus paskelbta spaudoje. Pasiaiškiniame paminėjau, kad Kaliningrado srityje gyvenantiems lietuviams neleidžiama turėti saviveiklos ratelių.

Greitai mano pasiaiškinimas pasirodė "Komjaunimo tiesoje" su iškraipytomis mintimis ir priedais. Aš nerašiau, kad gailiuosi dalyvavęs demonstracijoje ir nieko nesmerčiau... "Esu laisvas, ką noriu, tą darysiu..."- rašiau. Tačiau tai išspausdinta nebuvo.

Žmona netrukus pastebėjo, kad esu sumuštas. Kreipiausi į trečiąją polikliniką, gydytoją Kvedaraitienę. Ji nustatė šonkaulio įtrūkimą ir raumens uždegimą.

Po poros savaičių parašiau į "Tiesą" protestą dėl mano "pasiaiškiniimo" turinio iškraipymo. Iki šiol atsakymo negavau. Darbovietėje skleidžia gandus, kad aš jau seniai esu didelis ligonis... (tekstas nebaigtas rašyti)

VYTAUTAS JANČIAUSKAS

1987 m. rugsėjo 18 d.

Pastabos. Šis V.Jančiausko laiškas surastas tarp kitų 1988 m. vasario 8 d. kratos P.Cidziko namuose metu KGB konfiskuotų dokumentų, dabar saugomų Lietuvos ypatingajame (buvusiame KGB) archyve. Iš visko sprendžiant, V.Jančiauskas taip ir neišsiuntė savo laiško M.Gorbačioviui. Po kiek laiko jis buvo KGB pareigūnų pagrobtas ir žiauriai sumuštas. Darytina išvada, kad KGB su juo fiziškai susidorėjo, kadangi jis nebuvo žinomas plačiajai visuomenei, kas tuo metu būtų garantavę tam tikrą saugumą.

DAR VIENA KAGĖBISTŲ AUKA

Vytauto Jančiausko mirtį prisimenant
sesuo Nijolė Sadūnaitė

Po Hitlerio-Stalino slapto susitarimo pasidalyti Baltijos šalis paminėjimo, kuris įvyko 1987 m. rugpjūčio 23 d. prie Adomo Mickevičiaus paminklo Vilniuje, jame dalyvavęs ir patriotiškai kalbėjęs dailininkas Vytautas Jančiauskas buvo kagėbistų iškviestas telefonu pokalbio. Susitiko prie Petro Cvirkos skvero gatvėje; ten jo laukė du jauni vyrai įstūmė į čia pat stovėjusią lengvąją mašiną ir nuvežė aerouosto link. Kelyje tyčiojosi iš jo, reikalavo "Komjaunimo tiesai" rašyti straipsnį ir keikti Nijolę Sadūnaitę...

Vytautui atsiskaius tai daryti, į jo kaklą gesino degančias cigaretes, alkūnėmis badė, smūgiavo... Kai nuvežė už aerouosto į mišką, nuošaliai nuo kelio, vėl reikalavo rašyti straipsnį prieš N.Sadūnaitę, smerkti jos kalbą prie Adomo Mickevičiaus paminklo ir ją pačią, kaip pavojingiausią ir didžiausią sovietų Lietuvos priešę... Vytautui nesutikus, ėmė jį mušti, pargriovė, spardė į pilvą, nugarą, o kai šis neteko sąmonės, paliko vieną miške... Spardydami kagėbistai reikalavo neiti pas joki gydytoją, niekam neprasitarti apie šį atvejį, nes tada "sutvarkysią" jo žmoną ir vaikus. Neliksia gyvų... Vytautas atgavęs sąmonę negalėjo atsistoti, aštrūs skausmai viduriuose ir nugaroje neleido pajudėti. Kiek pagulėjęs sukaupe visas jėgas ir ėmė po truputį šliaužti mašinos ratų paliktomis pievoje provėžomis. Jomis ir nušliaužė iki plento. Geras žmogus pamatė jį griovyje, stabdantį mašinas, sustojo ir įkėlęs parvežė. Buvo vėlus vakaras, šeima miegojo. Šiaip taip įslinko į kambarį ir atsigulė. Žmonai ir vaikams kitą rytą nieko neprasitarė, tik pasakė, kad blogai jaučiasi ir į darbą neis, pagulės. O gydytojo prašė nekviesti. Taip pragulėjo, rodos, dvi paras.

Kai jį aplankiau darbe, jis man viską išsipasakojo. Visas kūnas buvo nusėtas mėlynėmis... Siūliau važiuoti į Maskvą, ten pas gydytojus gauti sumušimo dokumentą, patikrinti sveikatą ir gydytis. Nesutiko, nes bijojo dėl savo šeimos likimo... Mes kalbėjomės teatro dekoracijų sandėlyje, kad pašalinės ausys negirdėtų...

Vėliau - 1988 m. vasario 14 d., perkant gėles, Vytautas Jančiauskas buvo vėl kagėbistų suimtas ir įkalintas, vėl sumuštas.

Vasario 22 d. iš Lietuvos išsiuntėme M.Gorbačiovui protesto telegramą dėl dailininko Vytauto Jančiausko ir Jono Volungevičiaus sumušimo ir fizinio susidorojimo su kitais Vasario 16-osios paminėjimo dalyviais. Netrukus dailininkas V.Jančiauskas mirė. Tai dar viena kagėbistų žiaurumo auka, jau "perestroikos" metų - 1987-1988 m. Ir nė vienas už tai neapkaltintas! Jiems ir šiandien plėšikauti ir vogti - žalia šviesa. Tačiau yra teisingas Dievo teismas, kaip rašė M.Lermontovas po poeto A.Puškinio žūties. Bus jis ir Lietuvos genocido vykdytojams!

P.S. Spalio 27 d. artimieji ir buvę bendražygiai prie Vytauto Jančiausko kapo sukalbėjo maldą ir padėjo gėlių.

*DIENOVIDIS: [ilustruotas savaitinis laikraštis]
1997 M. LAPKRIČIO 7-13 D., Nr. 41.*